

การพัฒนาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา

อุทกภัยของภาครัฐ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

โดย

นาย อนุพล ลิขิตพฤกษ์ไพศาล

กรรมการผู้จัดการ

บริษัท เบนซ์ บีเคเค วิภาวดี จำกัด

วิทยาลัยการทัพบก

กันยายน 2564

เอกสารวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอขวดของภาครัฐ
โดย นายอนุพล ลิขิตพฤษัยไพศาล
อาจารย์ที่ปรึกษา พันเอก สินสมุทร จันทรเนตร

วิทยาลัยการทัพบก อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ปีการศึกษา 2564 และเห็นชอบให้เป็น
เอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่อยู่ในเกณฑ์ระดับ

พลตรี
(มหศักดิ์ เทพหัสติน ณ อยุธยา)

ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก

คณะกรรมการควบคุมเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

พันเอก
(สินสมุทร จันทรเนตร)

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิตยา สินเฮาว์)

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา

พันเอกหญิง
(กนิษฐา ฐิติวัฒนา)

กรรมการ

พันเอกหญิง
(นวลสมร จรวงษ์)

กรรมการ

บทคัดย่อ

ผู้วิจัย	นายอนุพล ลิขิตพฤษโกไพศาล
เรื่อง	การพัฒนาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษของภาครัฐ
วันที่	กันยายน 2564 จำนวนคำ : 7,271 จำนวนหน้า : 22
คำสำคัญ	ภัยพิบัติ, อุทกภัย
ชั้นความลับ	ไม่มีชั้นความลับ

การเกิดภัยพิบัติธรรมชาติในปัจจุบัน นับวันจะมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เป็นภัยร้ายแรงทุกประเทศทั่วโลก ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ต้องประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ เรื่อยมาอย่างต่อเนื่องโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะภัยจากน้ำท่วมหรือที่เรียกว่า “อุทกภัย” หากพิจารณาจากอดีตที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบกับอุทกภัยมาโดยตลอด และครั้งล่าสุดที่สร้างความเสียหายอย่างมหาศาลคือการเกิดอุทกภัยในปี พ.ศ. 2554 ซึ่งการเกิดอุทกภัยในครั้งนั้นได้สร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินอย่างมหาศาล ประชาชนทั่วประเทศได้รับผลกระทบโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ภาคเหนือ และภาคกลาง ธุรกิจภายในประเทศทั้ง ภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม และภาคบริการได้รับความเสียหายอย่างหนัก ความเสียหายที่เกิดจากอุทกภัยถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ ทั้งในแง่ความมั่นคงภายในและในแง่ของความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ดังนั้น เมื่อเกิดอุทกภัยขึ้น รัฐซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน จึงต้องเข้ามาดำเนินการแก้ไขเหตุการณ์ร้ายแรงดังกล่าวให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติ

ABSTRACT

AUTHOR: Mr. Anupon Likitpurkpaisan
TITLE: THE developing guidelines for the and prevention
Solving of flood problems in the government
DATE: September, 2021 **WORD COUNT :** 7,271 **PAGES :** 22
KEY TERMS: NATURAL DIASTER, Flood
CLASSIFICATION: Unclassified

The occurrence of natural disasters today Day by day it will become more violent It is a serious disaster in all countries of the world. Thailand is another country that has faced natural disasters continuously and inevitably. Especially the disaster from the flood or known as "disaster" If considering the past Thailand has always faced flooding. And the last time that caused enormous damage was the 2011 flood, which caused enormous loss of life and property. People across the country are affected, especially in the northern and central areas. The industrial, agricultural and service sectors were severely damaged. The damage caused by the floods is a threat to national security. Both in terms of internal security and in terms of the security of life and property of the people. Therefore, when the flood occurs State which has the duty to maintain order and to ensure the safety of life and property of the people. Therefore, need to take action to resolve such serious events to return to normal state.

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จลงได้ เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากคณาจารย์ของวิทยาลัยการทัพบกทุกท่าน พลตรีมหศักดิ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก ที่กรุณาอนุมัติให้กระผมทำเอกสารวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ตามรูปแบบของวิทยาลัยการทัพบก พันเอก สินสมุทร จันทรเนตร ประธานกรรมการที่กรุณาให้คำแนะนำและคำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง พันเอกหญิง กนิษฐา ฐิติวัฒนา และพันเอกหญิง นवलสมร จรวงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่กรุณาให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคล ทำให้กระผมตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์ทุกท่าน และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.นิตยา สินเฮาว์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา ที่กรุณาสับสนุนข้อมูลเอกสารทางราชการและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของทางวิทยาลัยการทัพบก ทุกนายที่สนับสนุนค้นหาและให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

กระผมหวังว่าเอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่ไม่น้อย สำหรับใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจ ก่อให้เกิดผลดีต่อวิทยาลัยการทัพบก กองทัพบกในอนาคต จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้ให้แก่คณาจารย์ของวิทยาลัยการทัพบกทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาจนทำให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้สร้างประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและขอขอบคุณความกตัญญูกตเวทิตาคุณ แต่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน ขอขอบคุณครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจให้อย่างอบอุ่นและดียิ่ง

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
วิธีการศึกษา	3
ประโยชน์ที่ได้รับ	4
บทที่ 2 บทวิเคราะห์	5
ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติอุทกภัย.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ.....	6
มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายุทกภัยในภาครัฐ.....	7
แผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา อุทกภัย.....	7
บทบาทของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561	9
วิเคราะห์บทบาทของภาครัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหายุทกภัย.....	10
วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของภาครัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหายุทกภัย.....	15
แนวทางการแก้ไขปัญหายุทกภัยแบบเร่งด่วน.....	16
แนวทางการแก้ไขปัญหาระยะกลาง.....	17
แนวทางการแก้ไขปัญหาระยะยาว.....	18
บทที่ 3 บทอภิปรายผล	19
บทที่ 4 บทสรุป	20
เอกสารอ้างอิง	23
ประวัติผู้วิจัย	25

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การเกิดภัยพิบัติธรรมชาติในปัจจุบัน นับวันจะมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เป็นภัยร้ายแรงต่อทุกประเทศทั่วโลก ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ต้องประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติเรื่อยมาอย่างต่อเนื่องโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะภัยจากน้ำท่วมหรือที่เรียกว่า “อุทกภัย” หากพิจารณาจากอดีตที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบกับอุทกภัยมาโดยตลอด และครั้งล่าสุดที่สร้างความเสียหายอย่างมหาศาลคือการเกิดอุทกภัยในปี พ.ศ. 2554 ซึ่งการเกิดอุทกภัยในครั้งนั้นได้สร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินอย่างมหาศาล ประชาชนทั่วประเทศได้รับผลกระทบโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ภาคเหนือ และภาคกลาง ธุรกิจภายในประเทศทั้ง ภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม และภาคบริการได้รับความเสียหายอย่างหนัก

ความเสียหายที่เกิดจากอุทกภัยถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ ทั้งในแง่ความมั่นคงภายในและในแง่ของความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ดังนั้นเมื่อเกิดอุทกภัยขึ้น รัฐซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน จึงต้องเข้ามาดำเนินการแก้ไขเหตุการณ์ร้ายแรงดังกล่าวให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติ ในการดำเนินการย่อมเป็นไปตามกฎหมายที่ให้อำนาจ แต่ปรากฏว่ารัฐไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหามหาอุทกภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากยังคงมีปัญหาด้านนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นในเรื่องจัดหาแหล่งน้ำเพื่อแก้ไขปัญหามหาอุทกภัยมากกว่าที่จะเน้นนโยบายการป้องกันอุทกภัย การบริหารจัดการน้ำที่ผิดพลาดของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมน้ำโดยเฉพาะปริมาณน้ำที่อยู่ในเขื่อนสำคัญๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่จะต้องควบคุมโดยการกัก การเก็บ และการปล่อยน้ำอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับสภาพอากาศที่มีการเปลี่ยนแปลง หรือแม้กระทั่งการกระทำของหน่วยงานของรัฐบางกรณีมีข้อผิดพลาดหรือการละเลยเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ เช่น เจ้าหน้าที่ได้ให้ข่าวสารข้อมูล หรือการรายงานสถานการณ์น้ำในพื้นที่เสี่ยงภัยผิดพลาดไม่ตรงกับความเป็นจริง หรือบางพื้นที่เจ้าหน้าที่

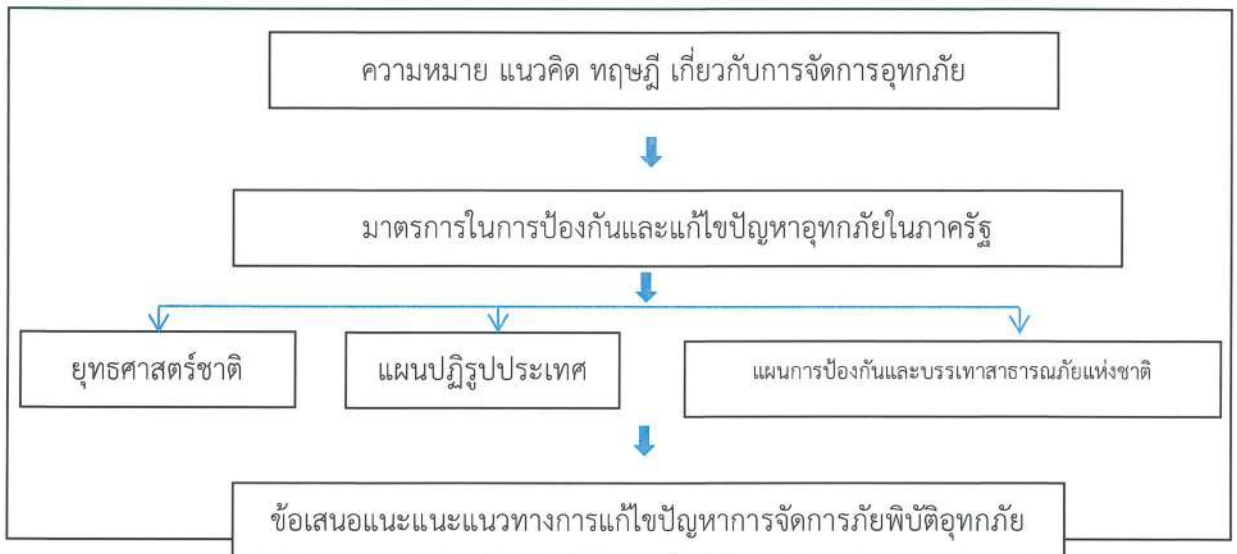
ละเว้นหน้าที่ไม่แจ้งเตือนภัยให้ประชาชนได้รับทราบล่วงหน้าเพื่อเตรียมความพร้อมและรับมือกับภัยพิบัติที่จะมาถึง หรือเจ้าหน้าที่ละเว้นไม่ตรวจสอบและดูแลประตูละบายน้ำ ผนึ่งกันน้ำ ให้อยู่ในสภาพแข็งแรงใช้งานได้ดี หรือละเว้นในการดูแลแม่น้ำ คู คลองไม่ให้ ต้นเขิน หรือมีสิ่งกีดขวาง หรือมีวัชพืชเพื่อใช้ในการระบายน้ำ

จากสถานการณ์ภัยพิบัติข้างต้นที่ผ่านมา พบว่าการช่วยเหลือและแก้ไขของหน่วยงานต่างๆ ยังคงมีปัญหา เนื่องจากประเทศไทยมีประสบการณ์ในการจัดการกับภัยพิบัติค่อนข้างจำกัด เนื่องจากในอดีตภัยพิบัติที่เกิดขึ้นเป็นประจำมักเป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล ซึ่งมักไม่รุนแรงมากนัก ดังนั้น การเตรียมการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติของไทย จึงอยู่ในลักษณะของการตั้งรับ บนสมมติฐานว่าขอบเขตของความรุนแรงมีไม่มาก ระบบการเตรียมพร้อม การจัดการในสภาวะฉุกเฉิน การกู้ภัย และการให้ความช่วยเหลือฟื้นฟู จึงยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการรองรับภัยพิบัติขนาดใหญ่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า ภัยธรรมชาติที่เกิดจากอุทกภัยซึ่งเป็นภัยธรรมชาติที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐ และคุกคามต่อความสงบเรียบร้อย และรัฐซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการภัยพิบัติดังกล่าวมีมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในภาครัฐปัญหาอุทกภัย อย่างไร และมีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ หรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้เป็นข้อเสนอแนะ และเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติอุทกภัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติอุทกภัย
2. เพื่อศึกษามาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหามหาอุทกภัยในภาครัฐ
3. เพื่อศึกษาแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหามหาอุทกภัย
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหามหาอุทกภัยการจัดการภัยพิบัติอุทกภัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษา

1. วิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์
2. ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหาโดยศึกษา ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติอุทกภัยยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติอุทกภัย
3. แหล่งข้อมูล ศึกษาจากเอกสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความ เอกสารวิชาการ และสิ่งพิมพ์ฉบับต่างๆ ตลอดจนข้อมูลจากระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของไทยและต่างประเทศ
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้กรอบการคิดเชิงยุทธศาสตร์เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินงาน

กิจกรรม	ช่วงเวลาดำเนินการ				
	ม.ค.64	ก.พ.64	มี.ค.64	เม.ย.64	พ.ค.64
1.การเสนอโครงสร้างการวิจัย					
2.การเก็บรวบรวมข้อมูล					
3.การวิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูล					
4.การสรุปผลการวิจัย					
5.การเขียนรายงานการวิจัย					
6.การนำเสนอผลการวิจัย					

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึง ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติอุทกภัย
2. ได้รับทราบถึงมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายุทกภัยของภาครัฐ
3. ได้รับทราบถึงยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายุทกภัย
4. สามารถนำผลการวิเคราะห์ข้อมูล และข้อเสนอแนะไปใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายุทกภัยที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

บทที่ 2

บทวิเคราะห์

ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติอุทกภัย

ภัยธรรมชาติ (Natural Disaster) หมายถึง ภัยอันตรายต่างๆที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และผลกระทบต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของมนุษย์ โดยมีภัยธรรมชาติด้านน้ำ (ทวิตา กมลเวช,2549) ประกอบด้วย

1. อุทกภัย (Flood) อันตรายจากน้ำท่วม อันเกิดจากระดับน้ำในทะเล มหาสมุทร หรือแม่น้ำสูงมาก จนท่วมทันล้นฝั่งและตลิ่ง ไหลท่วมบ้านเรือน ด้วยความรุนแรงของกระแสน้ำทำความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รูปแบบของอุทกภัยจากธรรมชาติ (Types of Natural Flood) สามารถสรุปรูปแบบของอุทกภัยจากธรรมชาติได้ 4 ชนิด คือ

1.1 น้ำป่าไหลหลาก หรือน้ำท่วมฉับพลัน (Flash Flood) มักจะเกิดขึ้นใน ที่ราบต่ำหรือที่ราบลุ่มบริเวณใกล้ภูเขาต้นน้ำ เกิดขึ้นเนื่องจากฝนตกหนักเหนือภูเขาต่อเนื่องเป็นเวลานาน ทำให้จำนวนน้ำสะสมมีปริมาณมากจนพื้นดิน และต้นน้ำดูดซับไม่ไหวไหลบ่าลงสู่ที่ราบต่ำ เบื้องล่างอย่างรวดเร็ว มีอำนาจทำลายล้างรุนแรงระดับหนึ่ง ที่ทำให้บ้านเรือนพังทลายเสียหาย และอาจทำให้เกิดอันตรายถึงชีวิตได้ (กรมอุตุฯนิยมนิเทศ)

1.2 น้ำท่วมขัง (Drainage Flood) เป็นลักษณะของอุทกภัยที่เกิดขึ้นจากปริมาณน้ำสะสมจำนวนมาก ที่ไหลบ่าในแนวระนาบ จากที่สูงไปยังที่ต่ำเข้าท่วมอาคารบ้านเรือน เรือกสวนไร่นา ได้รับความเสียหาย หรือเป็นสภาพน้ำท่วมขัง ในเขตในเขตเมืองใหญ่ที่เกิดจากฝนตกหนักต่อเนื่องเป็นเวลานาน มีสาเหตุมาจากระบบการระบายน้ำไม่ดีพอ มีสิ่งก่อสร้างกีดขวางทางระบายน้ำ หรือเกิดน้ำทะเลหนุนสูงกรณีพื้นที่อยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล (กรมอุตุฯนิยมนิเทศ)

1.3 น้ำล้นตลิ่ง (River Flood) เกิดขึ้นจากปริมาณน้ำจำนวนมากที่เกิดจากฝนหนักต่อเนื่อง ที่ไหลลงสู่ลำน้ำ หรือแม่น้ำมีปริมาณมาก จนระบายลงสู่ลุ่มน้ำด้านล่าง หรือออกสู่ปากน้ำไม่ทันทำให้เกิดสภาวะน้ำล้นตลิ่ง ทางคมนาคมถูกตัดขาดได้ (กรมอุตุฯนิยมนิเทศ)

1.4 คลื่นสึนามิ (Tsunami) คือน้ำท่วมที่เกิดจากคลื่นที่ซัดเข้าสู่ฝั่งมีลักษณะเป็นคลื่นในทะเลที่มีช่วงคลื่นยาวประมาณ 80-200 กิโลเมตร เคลื่อนที่ด้วยความเร็วประมาณ 600-1,000 กิโลเมตรต่อชั่วโมงคลื่นสึนามิเกิดขึ้นได้เนื่องจากความสั่นสะเทือนของแผ่นดินไหว แผ่นดินถล่ม ภูเขาไฟระเบิดที่พื้นท้องมหาสมุทร หรืออุกกาบาตพุ่งเข้าชนโลกก็ได้ ในขณะที่คลื่นสึนามิเคลื่อนที่ข้ามมหาสมุทรจะดูเหมือนคลื่นปกติ เพราะมีความสูงของคลื่นประมาณ 30 เซนติเมตร แต่ถ้าคลื่นนี้เข้าสู่ชายฝั่งหรือที่ตื้นเมื่อใดจะเพิ่มความสูงขึ้นอย่างรวดเร็วถึงประมาณ 15 เมตรหรือมากกว่านี้พลังงานอันมหาศาลของคลื่นสึนามิ จะทำให้เกิดอันตรายแก่สิ่งมีชีวิต และสิ่งก่อสร้างต่างๆในบริเวณชายหาด หรือหมู่เกาะที่คลื่นสึนามิซัดเข้าหา

2. ภัยแล้ง (Droughts) หมายถึงสภาวะที่มีฝนน้อยหรือไม่ฝนเลยในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งตามปกติจะต้องมีฝนโดยขึ้นอยู่กับสถานที่และฤดูกาล ณ ที่นั้นๆ หรือสภาวะที่ระดับน้ำ และใต้ดินลดลงหรือน้ำในแม่น้ำลำคลองลดน้อยลง ทำให้เกิดสภาวะขาดแคลนน้ำของพืช ณ ช่วงเวลาต่างๆ โดยการเกิดความแห้งแล้งมี 3 ลักษณะ คือ

2.1 สภาวะอากาศแห้งแล้ง (Metrological Drought) มีลักษณะสำคัญ คือ เป็นสภาวะที่มีการระเหยของน้ำเกินจำนวนที่ได้รับ กล่าวคือมีการระเหยจากไอน้ำของดินและพืชพรรณมากกว่าปริมาณน้ำฝนรายปี

2.2 สภาวะการขาดน้ำ (Hydrological Drought) มีสาเหตุมาจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่เกิดจากการมีฝนตกน้อยเฉลี่ยต่ำกว่าปกติเป็นเวลานานต่อเนื่องกัน

2.3 สภาวะความแห้งแล้งทางการเกษตร (Agricultural Drought) เป็นสภาวะที่เกิดการขาดน้ำสำหรับการเกษตรอันเนื่องมาจากการลดลงของปริมาณฝน ระดับน้ำใต้ดินความชื้นในดินลดลง จนพืชไม่สามารถดึงน้ำมาใช้ได้

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ

ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้นนับว่ามีความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นภัยพิบัติที่เกิดจากที่มนุษย์เป็นผู้ก่อขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตามเช่นกรณีเหตุการณ์เพลิงไหม้ซานติก้า ผับและเสื่อป่าปลาซ่า เป็นต้น หรือเกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติที่ไม่อาจคาดเดาได้หรือไม่ก็ตามเช่น กรณีเหตุการณ์ สึนามิ โคลนถล่ม น้ำท่วมและภาวะโลกร้อนในปัจจุบัน เป็นต้น ดังนั้นการบริหาร

จัดการที่มีความพร้อมและเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบจะมีส่วนช่วยเหลือประชาชนก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุเป็นอย่างดี

Provan และ Milward กล่าวว่า การสร้างความร่วมมือในการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ จำเป็นที่จะต้องสร้างความร่วมมือและสร้างเครือข่ายใน 3 ระดับ ซึ่งได้แก่ การสร้างความร่วมมือในระดับชุมชน ระดับเครือข่าย และระดับหน่วยงาน ถึงแม้ว่าทั้ง 3 ระดับ จะมีความเชื่อมโยงกัน หากแต่ในการประเมินประสิทธิภาพนั้นในแต่ละระดับก็จะมีเกณฑ์ในการประเมินของตัวเอง โดยเขากล่าวว่าเกณฑ์ที่เหมาะสมในการประเมินประสิทธิภาพของระดับหนึ่งอาจจะเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับอีกระดับหนึ่ง โดยที่เครือข่ายทั้ง 3 ระดับ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เครือข่ายทางสังคม ยังหมายรวมถึง การบูรณาการของพลเมืองท้องถิ่นให้อยู่ในรูปแบบขององค์การเพื่อที่จะทำงานร่วมกันกับหน่วยงานของรัฐบาลเพื่อที่จะลดความเสี่ยงและการจัดการกับภาวะฉุกเฉินและภัยพิบัติ (กมล รอดคล้าย และ รุจิเลข แสงจิตต์พันธ์., 2549)

มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายุทธภัยในภาครัฐ

1. แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)
2. การจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
3. ด้านกฎหมาย ตาม พ.ร.บ.ทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2561
4. ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยี ผลงานวิชาการ มาใช้ขับเคลื่อนแผนแม่บททรัพยากรน้ำ

ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายุทธภัย

ในการที่จะบรรลุวิสัยทัศน์และทำให้ประเทศไทยพัฒนาไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์นั้น จำเป็นจะต้องมีการวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะยาว และกำหนดแนวทางการพัฒนาของทุกภาคส่วนให้ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์ชาติในระยะยาว เพื่อถ่ายทอดแนวทางการพัฒนาสู่การปฏิบัติในแต่ละช่วงเวลาอย่างต่อเนื่องและมีการบูรณาการ และสร้างความเข้าใจถึงอนาคตของประเทศไทยร่วมกัน และเกิดการรวมพลังของทุกภาคส่วนในสังคมทั้งประชาชน เอกชน

ประชาสังคมในการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อการสร้างและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ และบรรลุนิยามทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือคติพจน์ประจำชาติ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว คนไทยมีความสุข อยู่ดี กินดี สังคมมีความมั่นคงเสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ 20 ปีต่อจากนี้ไปจะประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน 4. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 5. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6. ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีสาระสำคัญในส่วนของการบริหารจัดการน้ำสรุปได้ คือ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเร่งอนุรักษ์ฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และมีความมั่นคงด้านน้ำ รวมทั้งมีความสามารถในการป้องกันผลกระทบ และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยพิบัติธรรมชาติ และพัฒนามุ่งสู่การเป็นสังคมสีเขียว กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ อาทิ

1. การจัดระบบอนุรักษ์ฟื้นฟูและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
2. การวางระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพทั้ง ๒๕ ลุ่มน้ำ เน้นการปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ
3. การพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
4. การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
5. การร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

บทบาทของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561

1. พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561

พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ได้ตราขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้เป็นกฎหมายในการบูรณาการเกี่ยวกับการจัดสรร การใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และสิทธิในน้ำ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารทรัพยากรน้ำได้อย่างประสานสอดคล้องกันในทุกมิติ มีความเป็นเอกภาพก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารทรัพยากรน้ำอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2562 โดยพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่จะทำให้การบริหารจัดการน้ำขับเคลื่อนต่อไปได้อย่างสมบูรณ์ทั้งระบบแบบองค์รวมของประเทศโดยมีการวางหลักเกณฑ์ สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการเข้าถึงทรัพยากรน้ำ การกำหนดมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหา น้ำท่วม น้ำแล้ง บทบาทหน้าที่ และอำนาจขององค์กรแต่ละระดับตั้งแต่ต้นนโยบายระดับประเทศ แผนแม่บทการบริหารทรัพยากรน้ำ ระดับลุ่มน้ำและพื้นที่ แผนงานโครงการ และแผนปฏิบัติงาน (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

2. สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ หรือชื่อเดิม สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เป็นส่วนราชการที่อยู่ในบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อ นายกรัฐมนตรี สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยจัดตั้งขึ้นตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 46/2560 เรื่อง การจัดตั้งสำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2560 ทำหน้าที่บูรณาการข้อมูลสารสนเทศ ฝ่ายแผนงาน โครงการ ฝ่ายงบประมาณบริหารจัดการ และฝ่ายติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบ โดยมีเลขาธิการสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด โดยมีหน้าที่หลักในการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 นอกจากนี้ยังมีภารกิจเกี่ยวกับการเสนอแนะนโยบาย จัดทำแผนแม่บท กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำของประเทศและขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ จัดทำผังน้ำ

บูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทรัพยากรน้ำ แผนงาน โครงการ งบประมาณ ประสานความร่วมมือด้านต่างประเทศเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ และติดตามประเมินผลการบริหารทรัพยากรน้ำด้วยปฏิบัติงาน (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

จากการศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติอุทกภัย มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหอุทกภัยในภาครัฐ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหอุทกภัยสามารถนำมาวิเคราะห์บทบาทของภาครัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหอุทกภัยได้ ดังนี้

วิเคราะห์บทบาทของภาครัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหอุทกภัย

1. การป้องกันและแก้ไขปัญหอุทกภัยระดับชุมชน/หมู่บ้าน

ในระดับชุมชนในการจัดการน้ำชุมชนจะเข้าไปเกี่ยวข้องทางด้านการจัดทำแผนระดับชุมชน โดยเจ้าหน้าที่ทางราชการเช่น กรมชลประทาน และกรมทรัพยากรน้ำ ได้มีเชิญประชุมเพื่อวางแผนและแก้ไขปัญหเกี่ยวกับน้ำท่วมและน้ำแล้ง มีการลงมติที่ประชุม ตลอดจนการให้ ข้อมูลด้านทิศทางของน้ำไหลและน้ำหลากเพื่อให้ทางราชการนำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการพิจารณาวางแผนงานในเชิงลึก ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจนถึงได้รับงบประมาณมาดำเนินการ ชุมชนก็เข้ามาช่วยดำเนินการ โดยการจัดหาแรงงานและการสนับสนุนในการใช้พื้นที่ ดำเนินการและร่วมตรวจสอบงานที่ทางราชการเข้าไปดำเนินการจนงานแล้วเสร็จ ซึ่งความร่วมมือในระดับชุมชนนั้นนอกจากการให้ความร่วมมือในการจัดการน้ำแก่หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องแล้ว สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย จัดการให้คำแนะนำและฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานหรือเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการป้องกัน แก้ไข บรรเทาฟื้นฟูความเสียหายจากภัยพิบัติ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจ กำหนดแนวทางแก้ปัญหาและการบริหารจัดการภัยพิบัติ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดความเสี่ยงภัย ชุมชน และเพิ่มขีดความสามารถให้คนในชุมชนได้ระงับบรรเทาภัยได้ก่อนที่หน่วยงานภายนอก เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ และจังหวัด จะเข้าไปให้ความช่วยเหลือ ในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานนี้ต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนในทุกขั้นตอน ซึ่งชุมชนมีการประชุมชาวบ้านเพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันวางแผนและร่วมกันทำงาน

2. การป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยระดับท้องถิ่น

ความร่วมมือในการจัดการน้ำในระดับตำบลหรือท้องถิ่น จะเป็นไปตามบทบาทภารกิจขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้มีบทบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยภายในพื้นที่เพื่อให้เกิดการรักษาความสงบเรียบร้อย (มาตรา 16) กฎหมายดังกล่าวได้เป็นข้อบังคับขององค์การบริหารส่วนตำบลต้องทำหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบเขตตน โดยในมาตรา 16 ได้กำหนดให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานหลัก มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะรวมถึงการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ภารกิจหน้าที่ของเทศบาลในแต่ละขนาดต่างทำหน้าที่ในการบริหารจัดการสาธารณภัยในลักษณะเดียวกันคือ การมีบทบาทหน้าที่เป็นหลักในการจัดการสาธารณภัยในพื้นที่ในทางเดียวกันภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการสาธารณภัยนั้น ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 – 2557 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ไว้เป็นกรอบหลักสำหรับการปฏิบัติทั้งสิ้น 3 ภารกิจ คือ ภารกิจแรก อำนวยการควบคุม ปฏิบัติการ และประสานการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ภารกิจที่สองสนับสนุนกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกัน หรือใกล้เคียง หรือเขตพื้นที่อื่นร้องขอ และภารกิจสุดท้าย ประสานกับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ รวมทั้งประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนในการปฏิบัติการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทุกขั้นตอน

3. การป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยระดับจังหวัด

การบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัดแบ่งเป็นสองกรณีด้วยกันคือ กรณีปกติเป็นการบริหารจัดการน้ำในระดับปกติ เช่น การจัดหาหรือดูแลแหล่งน้ำเป็นต้น และกรณีมีมรสุม ซึ่งในการบริหารจัดการน้ำเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในช่วงนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดจะใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 เพื่ออำนวยการประสานการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งฝ่ายพลเรือนและฝ่าย

ทหาร ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์การสาธารณกุศลในการบริหารและควบคุมสถานการณ์ในพื้นที่เกิดเหตุให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ท้าถึงและมีความเป็นเอกภาพ

4. การดำเนินการของหน่วยงานราชการและภาคส่วนต่าง ๆ ในการบูรณาการด้านอุทกภัย

อำนาจหน้าที่ของส่วนราชการที่เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยซึ่งประกอบด้วย กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและกรมโยธาธิการและผังเมือง พบว่า ส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมากที่สุด คือ กรมชลประทาน เนื่องจากอำนาจหน้าที่ระบุไว้ชัดเจนว่า “ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากความปลอดภัยของเขื่อนและอาคารประกอบ และการคมนาคมทางน้ำซึ่งอยู่ในเขตชลประทาน...” โดยมีขอบเขตในการปฏิบัติการอยู่ที่ในเขตชลประทานเท่านั้น แต่อย่างไร ก็ตามในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำนั้น ลำน้ำธรรมชาติหรือระบบระบายน้ำที่มนุษย์ได้จัดสร้างขึ้นย่อมมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ส่วนกรมทรัพยากรน้ำ บทบาทอำนาจหน้าที่จะเป็นในด้านการเสนอแนะนโยบาย แผนแม่บทและมาตรการในการบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ พื้นฟู การใช้ ประโยชน์ และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากร กำหนดแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการในการบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์พื้นฟูทรัพยากรน้ำ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ศึกษาวิจัย พัฒนา อนุรักษ์ และติดตามประเมินผล โดยสรุปแล้วมีหน้าที่เสมือนผู้กำกับด้านทรัพยากรน้ำสำหรับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนั้น บทบาทหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทุกประเภท โดยที่อุทกภัยเป็นส่วนหนึ่ง ลักษณะงานจะเป็นเกี่ยวมาตรการในการป้องกัน การเตรียมความพร้อมการรับมือ และการฟื้นฟูเยียวยา โดยมีมุมมองถึงด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นหลัก ส่วนกรมโยธาธิการและผังเมือง บทบาทหน้าที่เป็นการวางผังเมืองซึ่งมีการพิจารณาถึงระบบระบายน้ำ การป้องกันอุทกภัยในเชิงวางแผน โดยมีให้ชุมชนเกิดภาวะน้ำท่วม

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติเป็นส่วนราชการที่อยู่ในบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อต้องการให้การบริหารจัดการน้ำของประเทศ ทั้งระบบมีเอกภาพเป็นหนึ่งเดียว ลดความซ้ำซ้อนของหน่วยงานด้านน้ำในปัจจุบัน และทำหน้าที่ในการบูรณาการข้อมูล แผนงาน โครงการงบประมาณ ตลอดจนการติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์จากการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กับน้ำก่อนเสนอคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และคณะรัฐมนตรีเห็นชอบ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติยังจะทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำของประเทศ ทั้ง 6 ยุทธศาสตร์ คือ 1. ยุทธศาสตร์การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค 2. ยุทธศาสตร์การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต (เกษตรและอุตสาหกรรม) 3. ยุทธศาสตร์การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย 4. ยุทธศาสตร์การจัดการคุณภาพน้ำ 5. ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดิน 6. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการให้เป็นไปตามเป้าหมาย สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ซึ่งมีการวางรากฐานมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชน

5. ปัญหาของการบูรณาการด้านอุทกภัย

การบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการที่ผ่านในประเทศไทยไม่ประสบผลสำเร็จมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในช่วงเตรียมการ ช่วงเผชิญเหตุ การบริหารจัดการไม่มีประสิทธิภาพแต่ในช่วงฟื้นฟูซึ่งเป็นช่วงหลังจากน้ำเริ่มลดลงแล้วการบริหารจัดการในประเทศไทยสามารถดำเนินการได้ดีในด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย เนื่องจากมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคส่วนต่าง ๆ องค์กรเอกชน อาสาสมัคร จิตอาสา ร่วมแรงร่วมใจกันให้การช่วยเหลือ แต่ทั้งนี้การบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนประเทศไทยยังดำเนินการได้ไม่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น

1. ประชาชนขาดความรู้องค์รวมเรื่องภูมิประเทศและผังเมืองในท้องถิ่น ไม่เข้าใจการใช้ประโยชน์ของทางน้ำธรรมชาติถึงความสำคัญในการเป็นทางระบายน้ำเมื่อเกิดน้ำท่วม ทำให้มีการบุกรุกเปลี่ยนแปลงสภาพไม่ดูแลรักษา จนเห็นเป็นเรื่องธรรมดาใครๆ ก็ทำ เช่น การทิ้งขยะลงในลำน้ำธรรมชาติ การปรับเปลี่ยนทางน้ำ ลำรางสาธารณะเป็นถนนหรือถมเป็นพื้นที่ทำประโยชน์อย่างอื่น การปรับเปลี่ยนเส้นทางเดินของน้ำ การบุกรุกถมดินรุกล้ำลำน้ำสาธารณะ เป็นต้น
2. หน่วยงานราชการในระดับพื้นที่ จังหวัด อำเภอ และชุมชนไม่มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านผังเมืองในท้องถิ่น เนื่องจากจำนวนบุคลากรมีน้อย ไม่มีบุคลากรที่ดูแลด้านผังเมืองโดยตรงและการโอนย้ายของบุคลากรทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน
3. ประชาชนมักมองเรื่องของผังเมืองเป็นเรื่องรึตรอนสิทธิที่กระทบกับตนเองมากกว่าการบริหารจัดการที่ดี ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกคัดเลือกมาจากประชาชน จึงไม่ยากที่จะ

ดำเนินการบังคับเรื่องผังเมือง เพราะไม่ยากกระทบต่อฐานเสียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งท้องถิ่นที่มีลักษณะผังเมือง ภูมิภาค พื้นที่รับน้ำ พื้นที่ระบายน้ำที่คาบเกี่ยวกันมากกว่าหนึ่งท้องถิ่น การดำเนินงานบริหารจัดการด้านการป้องกันน้ำท่วมจึงทำได้ยาก

4. ท้องถิ่นขาดมาตรการความร่วมมือของชุมชน หรือการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อแก้ไขปัญหา ราษฎรบุกรุกที่สาธารณะ ซึ่งเป็นที่ลุ่มสำหรับรับน้ำนอง เช่น แก้มลิงธรรมชาติห้วย หนอง คลอง บึง

5. ปัญหาเรื่องกฎหมายการถ่ายโอนให้ภารกิจท้องถิ่นหลายด้าน และบางภารกิจก็มีอยู่ในหน่วยงานเดิม การถ่ายโอนภารกิจให้ท้องถิ่นจะถ่ายโอนมาเฉพาะงาน ไม่มีขอบเขตและอำนาจหน้าที่ชัดเจน รวมถึงไม่ได้โอนบุคลากร และงบประมาณมาด้วย การจัดสรรงบประมาณของท้องถิ่น จึงเน้นดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่พื้นฐานของประชาชนก่อน เช่น ภารกิจในการให้บริการประชาชน

6. ขาดการร่วมกันดูแลความสะอาด การกำจัดวัชพืชในแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ ทำให้เป็นอุปสรรคในการระบายน้ำ เนื่องจากปัจจุบันชาวบ้านใช้น้ำประปา อุโภค-บริโภค จึงไม่เห็นความสำคัญของแหล่งน้ำธรรมชาติ การทิ้งขยะ การปล่อยน้ำเสียลงในลำน้ำจนน้ำเสีย จึงทำให้ประชาชนไม่กล้าใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ แม้แต่การทำปุ๋ยสัตว์ก็ยังคงใช้น้ำประปาหรือน้ำบาดาลเพื่อความปลอดภัยของสัตว์ ทำให้ปัญหานี้จะส่งผลกระทบต่อชุมชนเป็นวงรอบที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น

7. ขาดหลักวิชาและข้อมูลที่จำเป็นในการก่อสร้างอาคารต่างๆ ที่จะช่วยในการป้องกันน้ำท่วม เช่น การก่อสร้างคันกันน้ำเฉพาะชุมชนท้องถิ่นของตนเอง โดยไม่มองภาพกว้างของการวางแผนการป้องกันน้ำท่วมทั้งระบบที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่จะต้องได้รับผลกระทบไปด้วย

8. ท้องถิ่นไม่วางแผนจัดสรรงบประมาณรองรับการป้องกันน้ำท่วมของชุมชนตนเอง ส่วนใหญ่ท้องถิ่นจะให้ความสำคัญกับการวางแผนตั้งงบประมาณในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากกว่า เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา เนื่องจากเห็นว่าจะช่วยเหลือประชาชนให้เห็นเป็นรูปธรรมมากกว่าการอนุมัติงบประมาณจากคณะผู้บริหารก็ผ่านได้ง่าย

9. หน่วยงานราชการขาดการเสริมสร้างความความรู้ ความเข้าใจ ต่อชุมชนและการตระหนักถึงความสำคัญ บทบาทหน้าที่ของชุมชน ในการช่วยกันบรรเทาและป้องกันน้ำท่วม รวมถึงการเฝ้าระวัง แจ้งเตือนหน่วยงานหลัก เมื่อมีแนวโน้มว่าจะเกิดปัญหาขึ้น

10. หน่วยงานราชการขาดการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการช่วยกันบรรเทาและป้องกันน้ำท่วม ต่อเยาวชนในรั้วโรงเรียนที่จะเป็นกำลังที่สำคัญในอนาคตของชุมชน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

1. จุดแข็ง (Strength)

หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานที่มีกลไกการดำเนินงานครอบคลุมและเชื่อมโยงในทุกระดับทั่วประเทศ ตั้งแต่จังหวัด/กลุ่มจังหวัด อำเภอ ท้องถิ่น ตำบล และหมู่บ้าน ภายใต้ความสอดคล้องกับแผนระดับชาติ นโยบายรัฐบาล และรับทราบความต้องการของประชาชนในระดับพื้นที่โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอเป็นแกนกลางในการบูรณาการทุกภาคส่วน โดยใช้กลไกประชารัฐเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในระดับพื้นที่ โดยมีกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน และการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวพระราชดำริมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีบุคลากรและเครือข่ายมวลชนสนับสนุนการดำเนินงานครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) สมาชิกองคกรอาสาสมัคร (อส.) ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) อาสาพัฒนา (อสพ.) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เป็นต้น โดยปัจจัยดังกล่าวจะทำให้การแก้ไขปัญหาอุทกภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. จุดอ่อน (Weakness)

องค์กรภาครัฐมีภารกิจมาก หลากหลาย ซ้ำซ้อน และยังไม่สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาทรัพยากร หรือความต้องการของพื้นที่ รวมทั้งยังมีโครงสร้างไม่เอื้อต่อการบูรณาการงานและรองรับการแข่งขันกับภายนอกในอนาคต การดำเนินงานยังคงดำเนินงานในรูปแบบเอกสาร ขาดการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงจากบริบทภายนอก การบริหารงานของจังหวัด/กลุ่มจังหวัดยังเน้นการพัฒนาแยกส่วนภายในขอบเขตของตนเอง ขาดความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการและการพัฒนาร่วมกันในลักษณะข้ามกระทรวงและข้ามพื้นที่ การบริหารงานระหว่างหน่วยงานภายในองค์กรมีลักษณะแยกส่วนและขาดการบูรณาการระบบพื้นฐานร่วมกัน เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น นอกจากนี้ระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานระหว่างส่วนกลางและภูมิภาค รวมทั้งระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เกิดการบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ

3. โอกาส (Opportunity)

รัฐบาลทุกรัฐบาลให้ความสำคัญในการดำเนินการแก้ไขปัญหาคอขวด และได้มอบหมายภารกิจให้ภาครัฐที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยบูรณาการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาคอขวด นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ตามภารกิจขององค์กรไว้อย่างชัดเจน ซึ่งเอื้อต่อการปฏิบัติงาน เช่น พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 พ.ร.บ.ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ถือเป็นโอกาสที่จะทำให้การแก้ไขปัญหาคอขวดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. อุปสรรค (Threat)

ความขัดแย้งทางความคิดของประชาชนในระดับพื้นที่ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นส่งผลกระทบต่อการทำงานตามนโยบาย/หรือแนวทางที่กำหนดไว้ รวมถึงการบูรณาการความร่วมมือ/แผนงาน/โครงการกับหน่วยงานต่าง ๆ ยังขาดความเชื่อมโยงและมองปัญหาแบบแยกส่วน ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน และประชาชนในบางพื้นที่ยังได้รับข้อมูลข่าวสารไม่เพียงพอ หรือไม่ถูกต้อง

โดยจากการศึกษาดังกล่าว สามารถที่จะกำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอขวดของภาครัฐได้ ดังนี้

แนวทางการแก้ไขปัญหาคอขวด

แม้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยจะมีเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาคอขวดได้แก่แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) พ.ร.บ.ทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2561 และ พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 โดยมีสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เป็นองค์กรหลักในการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ แต่ปัญหาหลักที่เกิดขึ้นได้แก่กรณีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่ละหน่วยขาดการทำงานร่วมกันในเชิงบูรณาการ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติยังขาดกลไกการทำงานที่ชัดเจน ดังนั้น จึงเห็นควรให้ดำเนินการดังนี้

1. กำหนดแนวทางการให้ความร่วมมือเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในลักษณะกลุ่มจังหวัด และมีการประกาศพื้นที่น้ำท่วมถึง (Flood plain) เส้นทางระบายน้ำ (Flood way) และวิธีการ

ระบายน้ำให้ประชาชนทราบด้วย เพื่อให้เกิดการเตรียมความพร้อมในการรับมือทั้งภาครัฐในพื้นที่และประชาชน

2. กำหนดหลักเกณฑ์การเตือนภัยและการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้ชัดเจนเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติ

3. จัดให้มีและพัฒนาฐานข้อมูลกลางเพื่อการบริหารจัดการอุทกภัย โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางธรณีและสภาพอากาศแก่สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เพื่อบูรณาการเป็นข้อมูลกลางเพื่อการบริหารจัดการอุทกภัย โดยฐานข้อมูลดังกล่าวจะเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างองค์กรป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมถึงสื่อสารมวลชน ดังนั้น นอกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะสามารถ นำข้อมูลดังกล่าวในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับน้ำ และจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงการขาดแคลนน้ำหรือน้ำท่วมได้อย่างแม่นยำมากยิ่งขึ้นแล้ว ในส่วนของภาคผู้ประกอบ ยังสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจดำเนินกิจกรรมใดๆ หรือประเมินผลกระทบในกิจกรรมที่ดำเนินอยู่ด้วย

แนวทางการแก้ไขปัญหาระยะกลาง

โดยที่การป้องกันและแก้ไขปัญหายุทกภัยนั้นต้องใช้ข้อมูลเกี่ยวกับน้ำ การพยากรณ์อากาศ และการเปลี่ยนแปลงทางธรณีและสภาพอากาศประกอบการตัดสินใจในลักษณะ “Single Point of Contact” จึงสมควรจัดให้มีฐานข้อมูลกลางเพื่อการบริหารจัดการอุทกภัยขึ้นโดยเฉพาะ โดยให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบฐานข้อมูลนี้เพื่อเป็น War room ในการบริหารจัดการอุทกภัย ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับสูงในแขนงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยให้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. รวบรวม จัดให้มี และศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางธรณีและภูมิอากาศของโลก รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และระบบนิเวศน์ของประเทศ

2. ทำนายและแจ้งเตือนผลกระทบหรือภัยพิบัติที่เกิดหรืออาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางธรณีและภูมิอากาศของโลก

3. วิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการ ตามข้อ 1. และข้อ 2.
4. เผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางธรณีและภูมิอากาศของโลกต่อประชาชนเพื่อทราบ และตระหนักถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และระบบนิเวศน์ของประเทศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการทรัพยากร และการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
5. ส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศ องค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านการเปลี่ยนแปลงทางธรณีและภูมิอากาศของโลก
6. ร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและเอกชนเพื่อแจ้งเตือนผลกระทบหรือภัยพิบัติที่เกิดหรืออาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางธรณีและภูมิอากาศของโลกให้ประชาชนและหน่วยงานของรัฐในพื้นที่เสี่ยงได้รับทราบอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว

แนวทางการแก้ไขปัญหาระยะยาว

สำหรับการแก้ไขปัญหาระยะยาวนั้นเห็นว่าต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารจัดการน้ำของประเทศใหม่ทั้งระบบ โดยอาจปรับโครงสร้างการบริการราชการแผ่นดินใหม่กำหนดให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ให้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการน้ำทั้งในมิติที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติอันจำเป็นที่มีอยู่อย่างจำกัด และในมิติที่เป็นภัยคุกคาม แทนที่จะดำเนินการแบบแยกส่วนแยกกระทรวงดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอันทำให้การบริหารจัดการน้ำ เพื่อรองรับความเสี่ยงบรรดาที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ เช่น ภารกิจของกระทรวงคมนาคมอาจต้องเปลี่ยนแปลงจากการสร้างทางเพื่อการคมนาคมประการเดียว เป็นการออกแบบถนนหรือสายทางต่าง ๆ เพื่อให้เป็นเส้นทางระบายน้ำหรือคั่นกั้นน้ำได้ด้วย เป็นต้น

บทที่ 3

บทอภิปราย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยของภาครัฐ ทำการวิจัยโดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) รูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ในการทำวิจัย มีขอบเขตการศึกษาเกี่ยวกับความหมาย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติอุทกภัยยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติอุทกภัย และนำข้อมูลดังกล่าวนำมาวิเคราะห์ภายใต้กรอบการคิดเชิงยุทธศาสตร์

จากการวิจัยพบว่าหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานที่มีกลไกการดำเนินงานครอบคลุมและเชื่อมโยงในทุกระดับทั่วประเทศ ตั้งแต่จังหวัด/กลุ่มจังหวัด อำเภอ ท้องถิ่น ตำบล และหมู่บ้าน ภายใต้ความสอดคล้องกับแผนระดับชาติ นโยบายรัฐบาล และรับทราบความต้องการของประชาชนในระดับพื้นที่โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอเป็นแกนกลางในการบูรณาการทุกภาคส่วน โดยมีกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน มีบุคลากรและเครือข่ายมวลชนสนับสนุนการดำเนินงานครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐมีภารกิจมาก หลากหลาย ซ้ำซ้อน และยังไม่สอดคล้องกับบริบทการพัฒนา ทฤษฎี หรือความต้องการของพื้นที่ การดำเนินงานยังคงดำเนินงานในรูปแบบเอกสาร การบริหารงานขาดความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการและการพัฒนาร่วมกันในลักษณะข้ามกระทรวงและข้ามพื้นที่ การบริหารงานระหว่างหน่วยงานภายในองค์กรมีลักษณะแยกส่วนและขาดการบูรณาการระบบพื้นฐานร่วมกัน เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น นอกจากนี้ระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานระหว่างส่วนกลางและภูมิภาค รวมทั้งระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เกิดการบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีข้อเสนอแนวทางการบริหารจัดการ ดังนี้

1. แนวทางการแก้ไขปัญหาแบบเร่งด่วน

การแก้ไขปัญหาแบบเร่งด่วน เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหายุทกภัยที่เกิดขึ้นได้ทันที โดยกำหนดแนวทางการให้ความร่วมมือเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในลักษณะกลุ่มจังหวัด และมีการประกาศพื้นที่น้ำท่วมถึง (Flood plain) เส้นทางระบายน้ำ (Flood way) และวิธีการระบายน้ำให้ประชาชนทราบด้วย เพื่อให้เกิดการเตรียมความพร้อมในการรับมือทั้งภาครัฐในพื้นที่และประชาชน การกำหนดหลักเกณฑ์การเตือนภัยและการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้ชัดเจนเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติ โดยจะต้องจัดให้มีและพัฒนาฐานข้อมูลกลางเพื่อการบริหารจัดการอุทกภัย โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางธรณีและสภาพอากาศแก่สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติเพื่อบูรณาการเป็นข้อมูลกลางเพื่อการบริหารจัดการอุทกภัย โดยฐานข้อมูลดังกล่าวจะเชื่อมต่อข้อมูลระหว่างองค์กรป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมถึงสื่อสารมวลชน ดังนั้น นอกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะสามารถ นำข้อมูลดังกล่าวในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับน้ำ และจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงการขาดแคลนน้ำหรือน้ำท่วมได้อย่างแม่นยำมากยิ่งขึ้นแล้ว ในส่วนของภาคผู้ประกอบการ ยังสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจดำเนินกิจกรรมใดๆ หรือประเมินผลกระทบในกิจกรรมที่ดำเนินอยู่ด้วย

2. แนวทางการแก้ไขปัญหาระยะกลาง

การป้องกันและแก้ไขปัญหายุทกภัยในระยะกลางนั้นต้องใช้ข้อมูลเกี่ยวกับน้ำ การพยากรณ์อากาศ และการเปลี่ยนแปลงทางธรณีและสภาพอากาศประกอบการตัดสินใจในลักษณะ “Single Point of Contact” จึงสมควรจัดให้มีฐานข้อมูลกลางเพื่อการบริหารจัดการอุทกภัยขึ้นโดยเฉพาะ โดยให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบฐานข้อมูลนี้เพื่อเป็น War room ในการบริหารจัดการอุทกภัย ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับสูงในแขนงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.แนวทางการแก้ไขปัญหาระยะยาว

สำหรับการแก้ไขปัญหายุทกภัยในระยะยาว จะต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารจัดการน้ำของประเทศใหม่ทั้งระบบ โดยอาจปรับโครงสร้างการบริการราชการแผ่นดินใหม่กำหนดให้

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ให้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการน้ำทั้งในมิติที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติอันจำเป็นที่มีอยู่อย่างจำกัด และในมิติที่เป็นภัยคุกคาม แทนที่จะดำเนินการแบบแยกส่วนแยกกระทรวงดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอันทำให้การบริหารจัดการน้ำเพื่อรองรับความเสี่ยงบรรดาที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ เช่น ภารกิจของกระทรวงคมนาคมอาจต้องเปลี่ยนแปลงจากการสร้างทางเพื่อการคมนาคมประการเดียว เป็นการออกแบบถนนหรือสายทางต่าง ๆ เพื่อให้เป็นเส้นทางระบายน้ำหรือคั่นกั้นน้ำได้ด้วย เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาคูทกภัยของภาครัฐที่ผู้วิจัยเสนอสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ในบทที่ 2 ซึ่งจะทำการแก้ไขปัญหาคูทกภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 4

บทสรุป

การป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษของภาครัฐ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ รวมถึงกลไกการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 เนื่องจากการบริหารจัดการมลพิษที่ผ่านในประเทศไทยไม่ประสบผลสำเร็จมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้ดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพพบว่าควรมีแนวทางในการพัฒนาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษของภาครัฐ โดยแบ่งเป็น 3 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการแก้ไขมลพิษแบบเร่งด่วน แนวทางการแก้ไขมลพิษระยะกลาง และ แนวทางการแก้ไขมลพิษระยะยาว โดยการดำเนินการดังกล่าวเป็นหน้าที่ของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน จึงต้องเข้ามาดำเนินการแก้ไขเหตุการณ์ร้ายแรงดังกล่าวให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษของภาครัฐในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาต้นแบบของการบริหารจัดการมลพิษเป็นรายพื้นที่ เพื่อให้เกิดการศึกษากลไกในส่วนของการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง
2. เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ หากจะใช้เป็นต้นแบบในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และสามารถกำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ควรมีการศึกษาวิจัยอื่นๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการดำเนินการทางนโยบายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2551). แผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาปัญหา อุทกภัย วาตภัย และดินถล่มปี 2551. เข้าถึงได้จาก <http://202.28.24.131/web/13-2.htm>
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2557). การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- กมล รอดคล้าย และ รุจิเลข แสงจิตต์พันธ์. (2549). การบริหารจัดการภัยพิบัติ: คู่มือผู้บริหาร สถานศึกษา. (ม.ป.ท.)
- จิรประภา อัครบวร และ ประยูร อัครบวร. (2552). การบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่าย (Governing by Network). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
- ทวิตา กมลเวชช. การบริหารปกครองสาธารณะ (Public governance): การบริหารรัฐกิจใน ศตวรรษที่ 21. (2553). กรุงเทพฯ: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ทวิตา กมลเวชช. (2549). คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น.วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2551). ทฤษฎีและแนวคิด การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการ ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ
- ประกาศ ยุทธศาสตร์ชาติ. (พ.ศ. 2561 – 2580). (13 ตุลาคม 2561). ราชกิจจานุเบกษา, ฉบับกฤษฎีกา. 135(82ก), น.1 – 71
- ประกาศสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เรื่อง แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี. (พ.ศ. 2561 – 2580). (18 กันยายน 2560). ราชกิจจานุเบกษา, ฉบับกฤษฎีกา. 136(234ง), น.11 – 82

- ธวัชชัย ดิงส์ชัย, เสรี ศุภราทิตย์, วรากร ไม้เรียง, และเลิศศักดิ์ รวีตระกูลไพบูลย์. (2546).
โครงการวิจัยการพัฒนาแผนหลักการจัดการภัยธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับน้ำ: น้ำท่วม
น้ำแล้ง และแผ่นดินถล่ม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (ม.ป.ท.)
- พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561. (28 ธันวาคม 2561) ราชกิจจานุเบกษา
ฉบับกฤษฎีกา. 135(112ก). น. 44-83
- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550. (7 กันยายน 2550)
ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา. 124(52ก). น. 1-23
- สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (ม.ป.ป.) แผนยุทธศาสตร์
กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2560 – 2564. (ม.ป.ท.)
- สำนักงานเลขานุการสำนักการระบายน้ำ. (2551). หน้าที่และความรับผิดชอบ. เข้าถึงได้จาก
<http://dds.bangkok.go.th/indexdds.htm>

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นายอนุพล ลิขิตพฤษ์ไพศาล
 วัน เดือน ปี เกิด 5 ธันวาคม 2508
 ประวัติสำเร็จการศึกษา
 พ.ศ.2540 ปริญญาโท มหาวิทยาลัย รามคำแหง

ประวัติการทำงาน

พ.ศ.2537 - ปัจจุบัน กรรมการบริหาร เบนซ์ ปีเคเค กรุ๊ป
 พ.ศ.2541 - ปัจจุบัน กรรมการผู้จัดการ เบนซ์ ปีเคเค วิภาวดี
 พ.ศ.2550 - ปัจจุบัน กรรมการบริหาร ปีเคเคแกรนด์ เอสเตท
 พ.ศ.2560 - ปัจจุบัน กรรมการผู้จัดการ เบนซ์ ปีเคเค กาญจนภิเษก
 พ.ศ.2561 - ปัจจุบัน กรรมการผู้จัดการ เอ็มจี ปีเคเค สระแก้ว
 พ.ศ.2540 - ปัจจุบัน กรรมการ สยาม นิสสัน ปีเคเค
 พ.ศ.2550 - ปัจจุบัน กรรมการอิสระ บมจ. ภัทรลิสซิ่ง

